

Fördjupningsmoment – snöskoteråkning i fjällen

Snöskoteråkning är för många en stor frihetsupplevelse och ett särskilt sätt att uppleva fjällen. Snöskoteråkning ingår inte i Allemansrätten, så det är viktigt att man känner till var man får och var man inte får köra med snöskoter.

För att överhuvudtaget få köra snöskoter i Sverige krävs att du är 16 år och har ett förarbevis för terrängskoter. Snöskoter får även köras av den som har svenskt körkort eller traktorkort utfärdat före den första januari år 2000.

I fjällen finns ett antal så kallade regleringsområden. I en del av dessa områden finns allmänna skoterleder och där får körning endast ske på lederna. I andra regleringsområden gäller totalt skoterförbud för allmänheten. Se karta över regleringsområden¹. I många andra områden är det i stort sett fritt att åka snöskoter.

Innan man ger sig ut på en snöskoter är det därför viktigt att man tar reda på vilka regler som gäller i just det område där man tänkt åka. I Norge har snöskoteråkning under lång tid varit starkt reglerad, dvs. det har varit i stort sett förbjudet för privatpersoner. Detta håller dock på att ändras och snöskoteråkning öppnas upp allt mer. Exakt vilka regler som gäller för det område i Norge där man planerar att åka är det viktigt att ta reda på. Information finns bland annat hos de norska kommunerna.

Fjällsäkerhetsrådets tips för säker snöskoterkörning består av sex huvuddelar och utgör en grund för förberedelser för säker snöskoteråkning.

1. Välj rätt utrustning
2. Meddela färdväg och beräknad återkomst
3. Anpassa din skotertur efter vädret
4. Följ markerade skoterleder
5. Ta med karta och kompass
6. Rådfråga erfarna människor

Snöskoteråkning och isar

En av de vanligaste olycksorsakerna med snöskoter är körning genom is och de flesta som omkommer i snöskoterolyckor drunknar.

Många gånger så utgör de isbelagda vattendragen den snabbaste och rakaste färdvägen, men inte alltid den säkraste. Snöskotern har både hög fart och stor viktfördelande yta, och kan därför komma långt ut på svag is innan den brister. Motorljud och vibrationer gör dessutom att föraren inte hör eller alltid uppfattar varningssignaler som isen kan ge dig.

¹ Länsstyrelsen i Norrbotten har ställt samman ett lättfattligt om heltäckande material om snöskoteråkning. I detta finns exempel på kartor med reglerområden.
<http://www.lansstyrelsen.se/norrboten/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/djur%20och%20natur/Motortrafik%20i%20Naturen/Skoterbroschyr-Pa-Sno.pdf>

Kom ihåg att all färd på is sker på egen risk! Utmärkta (ruskade) leder visar var isen normalt sett är säkrast men de utgör ingen garanti för att den håller. Glöm inte isdubbarna! Information om läget för olika snöskoterleder som går över isar kan hämtas från lokala snöskoterklubbers hemsidor och från lokala fjällsäkerhetskommittéer. Tänk på att information av detta slag är en färskvara. Isförhållandena ändras snabbt.

Nya åkvanor

Snöskoteråkningen har förändrats mycket jämfört med tidigare, då de allra flesta följde utstakade skoterleder. I dag söker sig allt fler snöskoteråkare utanför lederna för olika slags friåkning.

Fjällsäkerhetsrådet genomförde vintern 2014 en stor enkätstudie, där 3 000 snöskoterförare i alla åldrar fick svara på frågor om körvanor och attityder. Några av de viktigaste resultaten var:

- Åtta av tio snöskoterförare under 20 år kallar sig friåkare, dvs. de kör mest utanför de markerade lederna.
- Unga förare (20 år och yngre) är mest riskvilliga. Åtta av tio svarar att de är beredda att ta risker i större eller mindre utsträckning för att få bra snöskoteråkning. Det kan jämföras med fem av tio i hela i hela gruppen som svarade på enkäten.
- Var tredje som svarat på undersökningen säger att de ofta eller ibland kör snöskoter i lavinfarlig terräng. Av dessa värderar bara en av tre sin egen lavinkunskap som god. Bland det lilla fåtal som har utrustning för lavinräddning är det väldigt få som övar på att använda den.
- Friåkningen ökar alltså och många är beredda att ta risker. Dessutom svarar så många som var tredje att de varit med om en lavinolycka eller incident med snöskoter. Dessa resultat pekar alltså i en riktning mot att fler allvarliga snöskoterolyckor kommer att inträffa i Sverige de kommande åren. Resultaten stämmer till eftertanke.

Flera studier från USA och Kanada visar att nära hälften av dem som omkommer i lavinolyckor numera är snöskoterförare, från att tidigare ha varit en blygsam andel. Det finns tecken på en liknande utveckling i Sverige. I Norge är utvecklingen redan ett faktum.

Attityder till alkohol och snöskoter förändras

Alkohol har traditionellt varit en bidragande faktor vid många dödsolyckor på snöskoter i Sverige. En tidigare undersökning visade att omkring hälften av alla som omkom på snöskoter mellan 2006 och 2012 var alkoholpåverkade. Fjällsäkerhetsrådets enkätstudie visar att attityderna till alkohol och snöskoteråkning tycks vara på väg att förändras snabbt. Nio av tio av dem som svarade på undersökningen som redovisas ovan säger att de helt tar avstånd från alkohol i samband med snöskoteråkning. Den restriktiva inställningen är mest uttalad i de yngre åkarna.

Övning – Snöskoteråkning i fjällen

Koppling till kursplanen:

- Hur olika friluftaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras
- Förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten

Syfte: Syftet med utbildningspasset är att ge eleverna en grundkunskap kring snöskoteråkning i fjällmiljö, som berör frågor som var man får köra, vem som får respektive inte får köra, grunderna i säker snöskoteråkning, på och utanför led inte minst i lavinfarlig terräng. Vidare kommer frågor om alkohol (inkl. kamrattryck) och olyckor att beröras och vad modern snöskoteråkning (freerideåkning) utanför leder innebär för risker, vilka förbudsområden som finns och varför de är så viktigt att respektera dessa.

Målsättning: Utbildningen ska ge eleverna en övergripande bild av vad modern snöskoteråkning innebär och hur faror kan minimeras. Eleverna ska vilja fördjupa sin kunskap t ex genom att ta snöskoterkörkort.

Genomförande: Övningen genomförs tillsammans med polisen eller personal från Länsstyrelsen, som förmedlar vilka lagar och förordningar som gäller. Då eleverna inte är fyllda 16 år ingår ingen körning av snöskoter i själva övningen.

Handledare: Utbildningen leds av handledare som har nödvändig utbildning för att utbilda i snöskoterkörning.

Reflektion:

- Vilka har varit de viktigaste lärdomarna?
- Hur kan erfarenheterna användas i andra sammanhang?
- Vad var roligast?
- Vad var svårast?
 - Vilka har varit de viktigaste lärdomarna?
 - Hur kan erfarenheterna användas i andra sammanhang?
 - Vad var roligast?
 - Vad var svårast?